

BRIEF AAN EEN STUDIE-VRIEND

OVER

DE BEDEVAARTEN TE HAKENDOVER.

Wel hebt Gij gelijk, mijn Vriend! met mij aan het slot van uw laatsten brief op die onheilspellende wolken te wijzen, die zich aan alle kanten van den politieken horizon vergaderen. Ja! al wat diependenkende geleerden, als een de Maistre, de Bonald, Donoso Cortes en onze Broere sedert lang hebben voorzien en voorspeld: dat namelijk de valsche beginselen, waarop onze verlichte negentiende eeuw de maatschappij zoekt te vestigen, tot eene volslagen wanorde moeten geleiden, dit begint, helaas! meer en meer in vervulling te komen; en wel op zulk eene wijze, dat de toekomst ons doet huiveren. Immers alle begrippen van recht en billijkheid worden miskend, en het is als of de regeringen er zich met opzet op toeleggen om God en godsdienst uit de maatschappij te verbannen, en zoo de beginselen zelve, waarop zij gebouwd is, en waaraan zij hare ontwikkeling en beschaving te danken heeft, te ondermijnen. Voor den band der liefde, waarmede God alles te zamen houdt en ordent, is een helsche haat in de plaats getreden, die het uiterste

gaat beproeven om zonder God eene nieuwe maatschappij te vestigen, en het heil der menschen door hoogmoed, hebzucht en wellust te bevorderen.

Vandaar dan ook de hevige vervolging tegen onze H. Kerk, die in de meeste rijken der zoo geroemde beschaafde wereld is uitgebroken; eene vervolging, zoo stelselmatig doorgezet en zoo helsch berekend, dat de kerkgeschiedenis er bijna geen voorbeeld van oplevert, en waarvan de uitkomst volgens menschelijke redenering alleen kan zijn, of dat het kwaad ten slotte zich zelf zal straffen, en wij, voordat de orde hersteld is, de verschrikkelijkste verwoestingen in vele rijken zullen moeten beleven; of dat wij tot een erger toestand dan het heidendom was, zullen vervallen, en de fakkel des geloofs in ons beschaafd werelddeel zal worden uitgedoofd.

Gelukkig, dat wij, Katholieken, voor die laatste uitkomst minder te vreezen hebben. Niet alleen toch hebben wij het eeuwig woord van onzen goddelijken Verlosser, dat Hij voortdurend met zijne Kerk zal zijn, en de magten der hel niets tegen haar zullen vermogen, maar wij zien ook, tot onze niet geringe geruststelling in deze droevige tijden, hoe dat goddelijk woord meer dan ooit in vervulling is getreden: hoe de door Hem gestelde wachter in Sion, onze beminde en nooit volprezen Paus Pius IX, trots zijne hoge jaren, onwrikbaar op zijne post is, en daarbij omgeven door de keurbende van een Episcopaat zooals de kerkgeschiedenis geen tweede voorbeeld heeft opgeleverd, een Episcopaat, dat zich algemeen aan het — zooals blijkt — niet ontijdig, maar zeer tijdig afgekondigd dogma der onfeilbaarheid met volle overtuiging onderwerpt en, in spijt van vervolging, berooving, kerker en verbanning, met zijn heilig hoofd *uno animo et corpore* is en blijft verbonden.

Zien wij niet bovendien, dat de gansche legerschaar van geestelijken zich hare verhevene roeping zóó waardig gedraagt, dat onder die honderdduizenden ze als het ware op de vingers zijn te tellen, die door hoogmoed of zedebederf hun heilig vaandel hebben verlaten? En worden zelfs de leeken niet meer en meer met eene geestdrift bezielde, die ons aan de eerste Christentijden doet denken? Getuige die millioenen vrijwillige giften, aan onzen gevangenen en van alles beroofden Heiligen Vader Pius, aan de verbannen en verjaagde Bisschoppen en priesters geschonken; getuige die heilige offergaven, voor kerken en armen en godshuizen bijeengebragt; getuige die duizenden van zouaven, uit ons vaderland, Frankrijk, België, Ierland, Engeland, Spanje, Duitschland, ja van America toegesnelde, die zoo lang er met wapenen nog iets te verdedigen viel, zich zonder aarzelen om den H. Vader hebben geschaard; getuige vooral die allen bezielende geest des gebeds, die zich in de laatste jaren zoo heerlijk heeft betoond in dat heirleger van bedevaartgangers, dat waarlijk eenigzins met dat der Kruisvaarders mag vergeleken worden, maar deze in vroomheid en in kracht van wapen overtreft.

Ja, Vriend! ik wil het gaarne bekennen, dat ik mij dikwijls door het verhaal van die vrome pelgrimstogten geroerd en tot schreijens toe getroffen heb gevoeld. Het is dan ook, mijns bedunkens, een schouwspel, der engelen waardig, zoo duizenden en nogmaals duizenden van alle standen daar zonder eenige wanorde naar de heilige plaatsen te zien gaan en vandaar wederkeeren, en zich daarbij zóó te beheerschen, dat zij de regtmatig opgewekte verontwaardiging over baldadige mishandeling en beschimping van zwakke vrouwen en grijsaards nog weten te onderdrukken, en alleen bij het zich thans, helaas! zoo zwak betoonend regt bescherming zoeken.

In waarheid, laat de wereld, die met wonderen spot, en ons honend naar wonderen vraagt om ons geloof te staven, van dien opgewekten godsdienstijver rekenschap geven en dit feit bij de fakkel harer alles omvattende wetenschap verklaren, zoo zij daartoe bij magte is! Dan ach! wat hooren wij voor alle uitlegging? Het is "een overblijfsel van middeleeuwsche domheid". En bij dit magtwoord wordt een minachtende spotlach over zooveel bijgeloof tot allen bewijsgrond gevoegd. Dan, kunnen wij wel iets anders van die wereldwijzen verwachten, zij, die met denzelfden euvelmoed God en onzen aanbiddelijken Verlosser en al wat godsdienst heet, verloochenen? Zeker neen! en hun spotlach zal mij dan ook, al moest mijn geschrijf hun onder de oogen komen, niet weerhouden om thans mijne belofte aan U te vervullen, en U het verslag mede te deelen van twee hier te lande nog onbekende bedevaarten, die schoon zij niet op ééne lijn kunnen gesteld worden met de springprocessie van Echternach, toch zoo veel bijzonders en eigenaardigs hebben, dat zij wel verdienen nader bekend te worden, te meer daar zij in ons naburig België sedert onheugelijke tijden bestaan.

Welnu, mijn Vriend! die bewuste processieën of bedevaarten, zijn die van HAKENDOVER, een dorp op een half uur afstand van Thienen, in eene heuvelachtige en vruchtbare landstreek gelegen. Daar het mij echter noodig schijnt U eerst met de plaats zelve wat nader bekend te maken, zal ik U een en ander mededeelen, zooals ik dat in de onlangs verschenen Geschiedenis der gemeente en mirakuleuze kerk van Hakendover door den Eerw. Heer P. V. Bets, pastoor te Neerlinter, vind opgeteekend ¹⁾).

1) Uitgegeven te Leuven in 1873.

Het dorp Hakendover werd in oude oorkonden Haechedor en Haghedorne geschreven en schijnt zijn naam aan de Haag of Meidoorn, waarover straks nader, ontleend te hebben. Het is van zeer ouden oorsprong, ja, moet reeds omtreeks 690 zijn ontstaan, en behoort aldus tot de oudste dorpen van België. Immers in dien tijd bestonden er nog slechts twee steden: Tongeren en Doornik, en eenige dorpen, waaronder Hakendover genoemd wordt. Het is bekend, dat reeds in 450 de Romeinen tot die streken waren doorgedrongen, en er een van hunne heirbanen, zooals men die ook in Luxemburg vindt, hebben aangelegd, die boven Thienen beginnende langs Hakendover in de rigting van St. Truijen naar Maastricht en Keulen liep en later Steenweg van Hakendover en thans oude Steenweg wordt geheeten. Het is waarschijnlijk, dat de Romeinen bij Hakendover eene legerplaats hebben gehad, wat nog wordt bevestigd door drie op het gebied van Hakendover bestaande tumuli of Romeinsche grafplaatsen. Verder is bekend, dat het Christelijk geloof reeds op het einde der derde, maar vooral in de vierde eeuw door den H. Martinus in de streken tusschen de Maas en de Dijl werd verkondigd; maar ook dat hevige geloofsvervolgingen en de overstroming van Hunnen en Wandalen, die tot in de vijfde eeuw duurden, de reeds uitgestrooide zaden verstikten, tot eindelijk in de zesde eeuw het bekeeringswerk door de Heilige Amandus, Remaclus, Lambertus en anderen met meer duurzaam gevolg werd hervat, en vooral door het stichten van kerken en kloosters aan de toen nog woeste Belgen, die slechts van jagt- en strooptogten te midden van hunne uitgestrekte bosschen en moerassen leefden, de zucht voor den rustigen akkerbouw en de yeeteelt werd ingeprent.

Maar wat mag onder de destijds ontstane dorpen het anders onbeduidend Hakendover nu juist die vermaardheid gegeven hebben, dat het door alle eeuwen heen onafgebroken een steeds vermeerderenden toevloed van geloovigen naar zijne kerk zag stroomen? Dat het in de middeleeuwen vaak door Bisschoppen en door de Hertogen van Braband werd bezocht, de laatsten er soms hun verblijf hielden, niet alleen voor hun jagtvermaak, maar ook om daar hunne devotie te komen houden? Dat zij dit dorp bij verschillende gelegenheden rijk hebben begiftigd, dat het als het middelpunt van verscheidene andere gemeenten destijds een eigene regtbank bezat, en de groote Romeinsche heirbaan, niet aan de stad Thienen, aan St. Truijen of aan Maastricht, maar aan Hakendover haar naam heeft ontleend? Hiervan is, zooals de Heer Bets te regt opmerkt, alleen de wonderdadige stichting der kerk tot reden aan te geven; ja, hoogst waarschijnlijk heeft het dorp zelve aan die stichting het ontstaan te danken gehad.

En welke is nu die stichting? Ja, Vriend! indien wij niet wisten, hoe wonderbaar God in zijne wegeu is, en wij zelfs in onze dagen niet hadden gezien, hoe God op sommige plaatsen bij voorkeur wil gediend en vereerd worden; en hoe Hij dit door verschijningen, als die van de H. Maagd te Salette en te Lourdes, en door vele wonderwerken bevestigd heeft, en nog dagelijks bevestigt: dan zouden wij zeer geneigd zijn het verhaal der stichting als eene vrome klooster-legende en niets meer te beschouwen. Dan, als wij de tijden in aanmerking nemen, waarin het stichten van eene kerk onder eene bijna geheel heidensche en ruwe bevolking als eene buitengewone zegen voor het menschdom, als een reuzentred der beschaving en eene heerlijke overwinning van het Christendom moest beschouwd worden; als daarbij de

voortdurende godsvrucht der geloovigen voor dat heiligdom, en dat door alle eeuwen heen, eene blijvende getuigenis aflegt: dan zijn wij wel gedwongen tot een andere besluit te komen, en aan de wonderdadige stichting der kerk van Hakendover, hoe wonderbaar die zich ook heeft toegedragen, niet alle geloof te weigeren.

Ik zal U thans die stichting mededeelen naar de letterlijke vertaling van een oorkonde in het Latijn, zooals die nog in de pastorie van Hakendover is bewaard gebleven.

Den 24 September 1432, hebben drie kerkmeesters van Hakendover, met name Walterus van Binckeem, schildknaap, Thomas Tomas, en Nikolaas Zauweels, het verhaal der mirakuleuse stichting op schrift gesteld, en naar Rome gezonden, om dit stuk daar behoorlijk te laten authenticiseren; en eindelijk werd, op 10 Nov. 1508, dus ruim driekwart eeuw later, die erkenning verleend door Franciscus Bisschop van Mellipotamos en referendaris van Zijne Heiligheid Paus Julius II. Het verhaal dier drie kerkmeesters luidt als volgt:

„In het jaar 690 of daaromtrent leefden drie godvruchtige maagden uit het edel geslacht van Koning en Keizer Octavianus, die hare sterfelijkheid overwegende en aan God hare zuiverheid opdragende en met verachting van al het vergankelijke, door goddelijke inspraak het besluit namen, uit hare eigene middelen eene kerk ter eere van den goddelijken Zaligmaker, onzen Heer Jesus Christus en tot heil der Christen geloovigen te bouwen. Gekomen in het dorp Hakendover bij Thienen, begonnen zij de stichting op eene plaats, Hooibout genaamd en in gezegd dorp gelegen; maar het scheen, dat de stichting op gezegde plaats God niet aangenaam was; want al wat des daags door de werklieden was gebouwd,

werd des nachts door de engelen des Heeren telkens geheel omvergeworpen. De maagden, dit ziende, kozen eene andere plaats, in hetzelfde dorp gelegen en den Steinberg genaamd, alwaar zij het voorgenomen werk, namelijk het bouwen eener kerk, ten tweeden male trachtten te voltrekken; doch ook hier gebeurde als vroeger, te weten, wat gedurende den dag werd gebouwd, werd den volgenden nacht door Gods engelen weêr omvergeworpen.

Die maagden ziende, dat het ondernomen werk volstrekt niet wilde slagen, werden zeer bedroefd en beangst, daar zij dachten, dat zij met groote en zware zonden waren beladen, waardoor zij in het vervullen van haar verlangen en voornemen belet werden. Zij smeekten dus God vurig en ootmoedig, dat, zoo zij aan eenige misdaad schuldig waren, waardoor het voorgenomen werk werd verhinderd, Hij die aan haar door zijne oneindige barmhartigheid zou vergeven en haar eene Hem welgevallige of bekwame plaats tot het stichten der meermalen gezegde kerk aanwijzen. De barmhartige God, die nooit waarlijk bedroefden ongetroost laat, verhoorde goedgunstig haar gebed en verlangen, en zond haar een engel, die haar aldus toesprak. „Maagden, God heeft uw gebed verhoord, staat op en komt met mij. Ik zal de plaats wijzen, die God aangenaam is, en waar gij uwe kerk moet stichten.” Dit nu gebeurde den dertienden dag na het feest van Driekoningen, als het hard gevoren en dik gesneeuwd had. Toen zij echter ter bestemde plaatse kwamen, waar de tegenwoordige kerk nog staat, zagen zij vele goddelijke teekenen en wonderen op eene plek, zoo wijd en breed als de bestaande kerk zich nog uitstrekt. Zij aanschouwden een zijden draad, die uitgestrektheid afmetende, en daarbinnen gras en verschillende soorten van kruiden, in vollen groei en bloei en verfrischt

door overvloedigen dauw. Buiten die omgeving was de grond met sneeuw bedekt, en door een aanhoudende vorst zeer hard geworden, naar het seizoen des tijds; want het was winter. Bovendien zagen zij op de plaats, waar nog heden het hoogaltaar der kerk staat, een struik, in het Nederduitsch Meidoorn genaamd, in vollen bloei en groei en eene welriekende geur verspreidende, en op denzelfden de engelen des Heeren in de gedaante van vogels welluidend en liefelijk zingende; waarvan er een in zijn regterpoot een papier hield, waarop met gouden letters stond geschreven. „Dit is de plaats, door God uitverkoren en aan de drie maagden op goddelijke wijze aangewezen tot stichting eener kerk, ter eere van den goedertieren Zaligmaker onzen Heer JESUS CHRISTUS.” De engel, de maagden tot die plaats leidende, sprak haar aldus aan; „Maagden, dit is de plaats boven alle door God uitverkoren; op deze plaats zult gij ons eene kerk stichten, kies daartoe niet meer dan twaalf werklieden, want God zal de dertiende zijn”. Dit zeggende scheidde de engel van haar.

De nu zeer verblijde maagden kozen tot het bouwen dier kerk de twaalf beste werklieden, die toen te vinden waren, en met deze twaalf werklieden begonnen zij op die plaats het bouwen van gezegde kerk. Gedurende het bouwen zag iedereen dagelijks dertien werklieden bezig; doch ten tijde der maaltijden of bij de betaling werden er slechts twaalf waargenomen, die niet wisten of konden ontdekken, wie er ontbrak, want het scheen, dat zij allen altoos gezien en tegenwoordig waren.

Toen nu de kerk voltooid was, werd zij door den gezegenden mond Gods op de volgende manier gewijd. „Dit is de plaats, die Ik in mijnen naam wijd en

heilig, zoodat zij niet op eene andere wijze zal gewijd worden; Ik verleen aan een ieder, die deze plaats godvruchtig bezoekt en een ware biecht spreekt en berouw verwekt, zoo vele en zoo groote genaden of aflaten als ieder zondaar of zondares, zoo naar ligchaam als ziel, voor zijn heil zal behoeven."

Later kwamen twee eerbiedwaardige Bisschoppen, met vurig verlangen om naar Christelijk gebruik deze kerk te wijden; een van hen begon het water te wijden, doch gedurende het wijden werd hij door eene goddelijke straf van het gezicht beroofd; als nu de andere de wijkwast in handen nam, om er mede te besproeijen, werd hij op eene andere wijze geslagen; hij bleef namelijk met de handen en armen uitgestrekt, zoodat hij die niet kon verroeren, De gezegde kerkvoogden, schuld bekende en ziende, dat zij door de hand Gods geslagen waren, daar zij tegen het voorschrift van God hadden gehandeld, baden God vurig om vergiffenis hunner zonden, en dat Hij hun door Zijne liefdevolle barmhartigheid genade zou verleenen; Zij beloofden Hem, zoolang zij leefden, die kerk door woorden en daden te zullen voorstaan en bezoeken. De allergoedertierenste God, door barmhartigheid bewogen, verhoorde hun gebed, verleende hun overvloedige genade, en schonk hun de vorige gezondheid zoo naar ziel als naar ligchaam terug. Gezegde Bisschoppen, Gods genade en hunne gezondheid terugbekomen hebbende, hielden die kerk in eere en begunstigden die alle dagen huns levens. Sedert zijn hier menigvuldige wonderen geschied en geschieden er nog dagelijks, zoo als velen weten, maar wij gaan die korthedshalve voorbij.

Dit is dan de stichting van onze voornoemde kerk beknoptelijk verhaald. Tot getuigenis der waarheid hebben

wij Walterus van Binckeem, schildknaap, Thomas Tomas en Nikolaas Zauweels, kerkmeesters der kerk van den goddelijken Verlosser te Hakendover het zegel onzer kerkfabriek daaraan gehangen. Gedaan in het jaar onzes Heeren 1432, den 24ste der maand September."

Ziedaar, Vriend! het wonderbaar verhaal van de stichting der kerk van Hakendover, dat onder anderen door den geleerden Jansonius, Professor te Leuven, als alzins geloofwaardig werd beschouwd. En is het ook niet zonderling, dat van de gewone wijding dier kerk niets hoegenaamd in oude oorkonden te vinden of op te sporen is?

Het kan dan ook niet bevreemden, dat de geloovigen, die mirakuleuse stichting door de overlevering aannemende, door al de verloopene eeuwen heen eene voorliefde voor de kerk van Hakendover hebben gehad, en jaarlijks op gezette tijden daarheen ter bedevaart trekken, om den goddelijken Zaligmaker in de door Hem gestichte kerk te aanbidden en te vereeren. En nu die bedevaarten zelve? Zij dragen een even wonderbaar karakter als de stichting der kerk en zijn twee in getal.

De eerste in het hart des winters, op den vooravond der mirakuleuse kerkwijding, den 16 Januarij gehouden, geschiedt als volgt. Kwart voor twaalf uur verzamelen zich de bedevaartgangers, 500 of meer in getal, naarmate het weder meer of min gunstig is, in de kerk. De Pastoor houdt alsdan eene korte aanspraak en geeft de benedictie met het Allerheiligste Sacrament. Met het slaan van middernacht trekt de menigte al biddend uit, en gaat naar de kapel van O. L. V. ter Steen, een goed kwartier afstands van de kerk gelegen; verrigt daar eenige gebruikelijke gebeden, en keert dan naar de kerk van Hakendover terug, blijft ook daar eenigen tijd bidden, en gaat en

keert op dezelfde wijze weder, en dit dertien malen zoodat men acht of negen uur noodig heeft om die godsdienstige oefening te volbrengen. Ten 9 uur op den 17 Januarij wordt dan de H. Mis gezongen, en die hunne taak hebben afgedaan vertrekken, terwijl om 12 uur nog eens de benedictie gegeven wordt voor diegenen, die nog niet gereed waren; de dan nog overblijvenden moeten zich met het gemis van eene laatste zegening getroosten.

Dit alles nu geschiedt in het midden van Januarij en in de duisternis, en langs wegen, die bij strenge vorst, of bij hagel, sneeuw of bij woeste wintervlagen gansch niet van de beste zijn, ja, waar soms bijna geen doorkomen aan is. Waarlijk, zoo geen opregt en groot geloof die menigte aanmoedigde, dan ware die vermoeijende en lastige godsdienstoefening reeds lang te niet gegaan en vergeten, in plaats van nog jaarlijks toe te nemen.

Dan, zooverre als de overlevering en het geheugen der oudste bewoners van Hakendover strekt, is die processie nooit onderbroken geworden, zelfs niet onder het Fransche Schrikbewind, ofschoon toen de bezoekers weinig in getal waren, en de plegtigheid in alle stilte geschiedde. Dat die processie ter eere van den dertien den werkman geschiedt, zal niet behoeven te worden aangestipt.

En nu de tweede bedevaart? Die wordt op den tweeden Paaschdag gehouden. Dan komen niet honderden, maar duizenden pelgrims van wijd en zijd, van Maastricht, Turnhout en de Vlaanderen, bijeen. Het vorig jaar waren er ongeveer 3000 en 400 à 500 ruiters. De kerk kan die menigte onmogelijk bevatten, men legerd zich dus zoo dicht mogelijk om de kerk, om daar binnen te gaan, zoodra de eerstgekomenen hunne devotie gehouden hebben; want van vroeg in den morgen worden onophoudelijk H. Missen gelezen, waaronder de menigte communiceert, tot

om 10 uur de plechtige Hoogmis wordt gezongen. Als daarna de benedictie gegeven is, trekt de processie statig uit. Vele geestelijken en koorknappen vergezellen het H. Sacrament, dat onder een hemel wordt gedragen; doch nauwelijks heeft men het einde van de groote straat van het dorp bereikt, of die geheele menigte, die de gewone weg niet kan bevatten, stroomt dwars over de akkers, terwijl de ruiters hunne bekwaamheid toonen door driemaal om die geheele processie rond te rijden; zoo komt men onder godsdienstig gezang tot aan den top van een berg, omstreeks op een half uur afstands en dicht bij Thienen gelegen. Daar staat en houdt alles eensklaps stil. Men hoort niets meer, dan het geklep van de afgelegene kerkklok en het gehinnik der paarden. Terwijl het allerheiligste Sacrament nu als door een wolk van wierook is omgeven, wordt van een krachtig zangerkoor het plechtig *Adoro Te* aangeheven, en alles knielt neder om de benedictie te ontvangen. Daarna is het een ware *dispersio gentium*. De meesten toch verspreiden zich weêr dwars over de akkers om een voetpad te vinden, dat hen naar hunne verafgelegene woningen kan voeren. De overigen volgen de processie nog, die langs een anderen kant over de velden terugkeert, en bij een tweeden dorpsweg nog eens de benedictie ontvangt, om tegen twee uur in de kerk terug te keeren; waarmede de gansche plechtigheid is afgelopen.

Zoo wij hierbij nu in aanmerking nemen, dat rondom Hakendover bijna niets dan bouwland gevonden wordt, dat het wintergraan op het einde van Maart of in het begin van April, naar mate het Paaschfeest vroeg of laat invalt en de winter meer of min streng is geweest, zeer in groei moet verschillen, en soms een of meer duimen, soms meer dan een voet hoogte moet staan, dan behoeft men

waarlijk geene stoute verbeeldingkracht te bezitten, om te kunnen nagaan, hoe zulke akkers, waarover die duizenden van menschen en honderden van paarden heengetrokken zijn, er na den afloop der processie wel zullen uitzien. Het moet op eene geheele verwoesting gelijken, zoodat een vreemdeling het schreiende zal aanzien; en toch mirabile dictu, na eenige dagen is van dat alles niets meer te bespeuren; ja, staan die akkers weliger dan ooit in hun groenen dos, en geven overvloediger oogst.

Men verhaalt zelfs, dat tijdens de Fransche omwenteling een verlichte boer weigerde de processie over zijn land te doen trekken, doch later weêr als eene gunst verzocht, dat men zijne akkers niet zou sparen, daar hij bespeurde, dat hij met zijne verlichte denkbeelden zijne korenschuur zeer had benadeeld. Wat daarvan zij, zooveel is zeker, dat men nimmer klagten over die verwoesting hoort. De eerwaarde Heer van Aerschodt, sedert 34 jaar Pastoor te Hakendover, kan daar de getuigenis van afleggen.

Wat nu het bijzijn van zoovele paarden beteekent? want mij dunkt, Vriend! ik zie uw vragenden blik mij hier aanstaren. Die komen daar om uit eene bron, welke digt bij de kerk ontspringt en jaarlijks op Hemelvaartsdag plegtig wordt gewijd, te drinken. Men beweert namelijk, dat dit water een behoedmiddel is tegen de ziekten van het vee, maar vooral van paarden. Ook nemen velen van dit water mede, dat als een wonderdadig geneesmiddel wordt beschouwd. Sommigen nemen ook gewijde aarde van het kerkhof om daarvan bij veeziekte eene kleine hoeveelheid onder het voeder te mengen, dat, zooals de ondervinding geleerd zou hebben, zeer heilzame uitkomsten oplevert.

Het zal wel niet behoeven te worden aangemerkt, dat men van vele geestelijke gunsten en wonderdadige gene-

zingen gewaagt, die door die godsdienstige oefeningen en door de aanbidding van den goddelijken Verlosser in de Kerk van Hakendover zouden zijn geschied; dan daar men met die volksverhalen niet te omzigtig kan zijn, wil ik daarbij niet stilstaan, maar U liever nog mededeelen, dat de grijze, maar nog ijverige herder der gemeente van Hakendover, die de bewijzen der aan zijne kerk verleende gunsten en aflaten, niet in de kerkarchieven heeft mogen terugvinden, zich beijverd heeft om niet alleen de hernieuwing dier gunsten en aflaten te bekomen; maar ook om van Zijne Heiligheid den Paus de vergunning te erlangen een broederschap van den Allerheiligsten Verlosser voor alle geloovigen zonder onderscheid te mogen oprigten; zoodat ieder, die als lid van dat broederschap wordt ingeschreven, op de bestemde tijden in zijne eigene parochie die aflaten kan verdienen. Naauwelijks was de breve, die goedkeuring bevestigende en den 19 December 1873 te Rome uitgevaardigd, in handen van den waardigen herder gekomen, of hij zette zich onmiddelijk aan het werk om voor gezegd broederschap een Fransch en een Vlaamsch handboekje te vervaardigen, dat dan ook reeds, met goedkeuring en aanbeveling van Mgr. den Aartsbisschop van Mechelen, in het begin van dit jaar te Thienen is gedrukt geworden; zoodat de goede pastoor van Hakendover het genoegen mag smaken zijn nuttig, maar moeilijk werk bekroond te zien.

Om mijne taak geheel af te weven, zal ik U ten slotte nog een kort verslag over de wonderdadige kerk zelve geven. Daar het dorp Hakendover in het hart van eene vruchtbare streek van België en aan de groote Romeinsche heirbaan dicht bij Thienen gelegen is, ligt het voor de hand, dat het ook een jammerlijk aandeel in de veelvuldige, zoowel binnenlandsche als buitenlandsche be-

roeringen en oorlogen gehad heeft, en vaak is verwoest en uitgeplunderd, en dat ook de kerk, schoon nog altoos op de grondslagen staande, waarop zij is opgebouwd, niet is gespaard gebleven.

De oudste Belgische oorkonden spreken reeds van de kerk van Hakendover in het jaar 1139, maar eerst in de XVe eeuw wordt er van verwoestingen gewag gemaakt. Wat er vroeger met dorp en kerk gebeurd is, ligt in den maalstroom des tijds bedolven. In 1489 en in 1507 echter werd Hakendover verwoest en uitgeplunderd. In 1568 had het dorp weér veel te lijden; daar onze Prins van Oranje, Willem de Zwijger, het met een leger van 28,000 man bezette om Thienen te veroveren, dat hem evenwel niet gelukte. In 1604 staken de in opstand gekomen soldaten Hakendover en omliggende dorpen in brand, zoodat van de kerk niets dan de toren bleef gespaard. Ook in 1635, 1636, 1641, en 1646 had het dorp veel van strooptogten te lijden. Men verbrijzelde alle kerk-ornamenten en onder anderen prachtige wagens, waarop de geschiedenis der kerk was afgebeeld, en die in de processie van Paschen werden rondgevoerd. Nogmaals onderging Hakendover en de kerk hetzelfde lot in 1693, 1694 en 1705; en ook onder het Fransche Schrikbewind in 1795 kwam de oorlogsramp de rust van het vreedzame dorp verstoren.

De oorspronkelijke kerk vormde een Latijnsch kruis, en bestond uit drie beuken, en is dus waarschijnlijk in romaanschen stijl gebouwd geweest. De kruiskoren dagteekenen van de XIIe eeuw en zijn nog in den stijl van dien tijd, ook de toren, voor eenige jaren afgebrand, behoorde tot dat tijdperk en is in Romaansche bouworde hersteld geworden; overigens zijn de onderscheidene deelen der kerk van verschillenden bouwtrant. Het hooge koor,

in de XIVe eeuw opgericht, is nog het rijkste en kunstigste gedeelte der kerk. De buitenmuren vereischen thans groote herstelling. Van binnen is de kerk versierd door een gestoelte uit de abdij van Oplinter; maar dit kunstwerk, hoezeer niet zonder verdienste, komt met den bouwtrant niet goed overeen.

Van de vroegere versieringen der kerk is niets gespaard gebleven, behalve een prachtige rétable, of altaarstuk, thans in een der kruiskoren opgericht. Dit kostbaar stuk, dat men bij plundering of brand met zorg wist te verbergen, is eene in hout gesneden afbeelding van de mirakuleuse stichting, waarop al het door de drie kerkmeesters verhaalde duidelijk is voorgesteld. Het dagteekent volgens deskundigen van de tweede helft der XIVe eeuw, en wordt door de bewoners en bedevaartgangers in groote eere gehouden. Ook bestaat er nog een in hout gesneden borstbeeld van den Zaligmaker, dat niet zonder verdienste is, en aan zekeren meester Hendrik, beeldhouwer te Hakendover, wordt toegeschreven, die (blijkens een vonnis, den 30 Junij 1506 te Leuven geveld, waarin zijn naam en woonplaats voorkomt) omstreeks 1506 leefde; en hieruit wordt niet zonder grond afgeleid, dat Hakendover toen tot de welvarendste dorpen behoorde.

En nu, waarde Vriend! eindig ik, in de hoop, dat mijn schrijven U en allen, dien het onder de oogen mogt komen, welgevallig mag wezen, en tevens de liefde tot onzen goddelijken Verlosser mag hebben versterkt, en U en velen hier te lande mag hebben opgewekt, om zoo al niet in persoon de plegtige bedevaarten van Hakendover bij te wonen, dat toch lid van het broederschap van onzen goddelijken Verlosser en deelachtig aan de daarbij verleende gunsten en aflaten te worden. Mogt ik daartoe iets hebben bijgedragen, o! dan heb ik zeker

het vurig verlangen van den eerwaardigen grijzen herder der gemeente vervuld, en zie ik mijne moeite ruimschoots beloond, quod benedicat Deus.

Hiermede sluit ik dezen reeds al te langen brief na U een opregt Hollandsch vaarwel te hebben toegeroepen.

Ut semper

tt.

Zondag „Oculi”, 1874.

L. B.